

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 184/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lasten ja nuorten lasten oppimistulosten eriytymisestä vanhempien koulutustaustan mukaan

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Inka Hopsun /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 184/2019 vp:

Kyetäänkö oppimisen ja koulunkäynnin tuella tällä hetkellä riittävästi vastaamaan näihin haasteisiin,

miten hallitus aikoo varmistaa, että jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen toteutuu lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja

millä toimilla hallitus aikoo varmistaa, että entistä useampi lapsi pääsee laadukkaaseen varhaiskasvatukseen piiriin ja saa siellä tarvittavaa kasvun ja oppimisen tukea?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vanhempien koulutuksen ja sosiaalisten erojen vaikutus on havaittu poikkeuksetta kaikissa oppimistutkimuksissa, joissa oppilaan sosioekonomista taustaa on selvitetty. Tarkastellessa taustan jakautumista neljään ryhmään, niin havaitaan, että ylimpään sosioekonomiseen ryhmään kuuluvien perheiden lapset ovat kaikissa PISA tutkimuskiertoissa ja kai-kissa osallistujamaissa ylittäneet parempiin tuloksiin kuin alempien sosioekonomisten ryhmien lapset. Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on kuitenkin vaihdellut ajassa ja maiden välillä.

Suomen osalta kehitys ei ole ollut suotuista. Kun OECD-maissa keskimäärin oppilaan taustan vaikutusta kuvaava kerroin on pysynyt vuodesta 2006 lähes ennallaan, niin Suomessa se on voimistunut. Sosioekonomisen taustan vaikutukselta Suomi oli vielä vuonna 2006 tasa-arvoisimpien OECD-maiden joukossa. Vuonna 2015 Suomi oli OECD-maiden keskiarvon tasolla. Myös tyttöjen ja poikien välinen osaamisero on lukutaidossa ollut osallistuvien maiden suurin. Suomalaisoppilaiden lukutaidon taso on PISA tutkimuksen mukaan laskenut erityisesti oppilailta, joiden sosioekonominen tausta oli keskimääräistä alhaisempi. Lukutaidon taso on myös laskenut eniten kouluissa, joissa on paljon taustaltaan alimpiin ryhmiin kuuluvia oppilaita.

VATT on selvittänyt haasteellisilla alueilla sijaitseville kouluille kohdistetun tukirahoituksen vaikuttavuutta. Selvityksen mukaan tämä niin sanottu positiivisen diskriminaation rahoitus lisää selvästi oppilaiden hakeutumista toisen asteen koulutukseen. Täten rahoituksella on todennettua vaikutusta tasa-arvon edistämiseen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 184/2019 vp

Hallitus käynnistää varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 125 milj. euroa ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 180 milj. euroa vuodelle 2020–2022.

Ohjelma sisältää useita toimenpiteitä koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Varmistetaan tasavertaiset mahdollisuudet yksilöllisillä oppimispoluilla, positiivisen diskriminaation rahoituksella, joustavammalla opetuksella ja riittäväällä tuella. Vahvistetaan koulun merkitystä yhteisön keskuksena ja hyvinvoinnin edistäjänä. Samassa yhteydessä tarkastellaan erityisopetuslainsäädännön ja siihen sisältyvän inklusion toimivuutta ja näihin kohdennettujen resurssien riittävyyttä muun muassa oppilaiden yhdenvertaisuuden ja opettajien jaksamisen näkökulmasta. Kiinnitetään erityishuomio tunnistettuun eriarvoistumiskehitykseen koulujen sisällä ja koulujen välillä, isojen kaupunkien sisällä ja alueiden välillä, sukupuolten välisissä osaamiseroissa sekä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kohdalla.

Opetushallitus valmistelee parhaillaan perusopetuksen päättöarvioinnin uusia kriteerejä ja arvioinnin linjausten täsmennyksiä yhteistyössä asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Tarkempien kriteerien tavoitteena on yhdenmukaistaa päättöarviointia, lisätä arvioinnin yhdenvertaisuutta sekä vahvistaa peruskoulun tasa-arvoisuutta ja arvosanojen vertailukelpoisuutta. Samalla selkiytetään arvioinnin kansallisia linjauksia, sillä ne on koettu nykyisessä opetussuunnitelmassa liian tulkinnanvaraisiksi.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun.

Syyskuussa 2018 julkistettiin Tampereen ja Helsingin yliopistojen selvitys siitä, miten lapsen tai oppilaan oikeus erityisopetuksen tukeen toteutuu varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Sen mukaan tuen tarjonnassa on edelleen alueellisia eroja. Varhaiskasvatuksessa tuen järjestämisen arvioidaan toteutuvan pääosin hyvin. Tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tulosten mukaan jäi kuitenkin epäselväksi, oliko pedagoginen tuki riittävää myös niille lapsille, jotka tarvitsevat paljon tukea varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen toimintaan osallistumiseen, sekä kehitykseen ja oppimiseen. Perusopetuksen rehtorit kokevat oppimisen ja koulunkäynnin tukimallin pääsääntöisesti toimivaksi, mutta resursseja ja asiantuntevaa henkilöstöä toivotaan etenkin osa-aikaiseen erityisopetukseen.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että koulunkäynnin tuki on riittävää. Inklusiokehitys ei merkitse pienryhmistä luopumista. Se edellyttää tukeen liittyen myös huomion kiinnittämistä joustaviin ryhmittelyihin ja opetusjärjestelyihin kuten yhteisopettajuuden toimeenpanoon. Niin sanottu positiivisen diskriminaation valtionavustuksilla on viime vuosina tuettu haasteellisilla toiminta-alueilla toimivien koulujen ja varhaiskasvatustyksiköiden toimintaedellytyksiä mm. pienentämällä niitä opetusryhmiä, joissa on tehostetun, erityisen tuen tai sairaalaopetuksen piirissä olevia oppilaita.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 184/2019 vp

Hallitus pyrkii edistämään jokaisen lapsen osallistumista laadukkaaseen varhaiskasvatukseen muun muassa palauttamalla jokaiselle lapsella yhtäläisen oikeuden varhaiskasvatukseen. Hallitus antoi esityksen varhaiskasvatuslain muuttamisesta eduskunnalle 7.10.2019 ja ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2020. Lakimuutos lisää lasten yhdenvertaisuutta ja turvaa laajuudeltaan yhtäläisen varhaiskasvatuksen saatavuuden lapsen asuinpaikasta ja perhetilanteesta riippumatta.

Viisivuotiaiden maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilun toinen vaihe alkoi 1.8.2019. Toisessa vaiheessa kokeiluun osallistuu 26 kuntaa, mikä tarkoittaa, että noin 31 % kaikista 5-vuotiaista on kokeilun piirissä. Kokeilun tavoitteena on nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta ja edistää koulutuksen tasa-arvoa. Hallitusohjelman mukaisesti maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilun laajennetaan.

Varhaiskasvatuksessa kehitetään pitkäjänteisesti laadun arviointia. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus on aloittanut elokuusta 2015 lähtien kehittämistyön, jonka tavoitteena on laatia valtakunnallinen varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä. Vuonna 2018 Karvi julkaisi tutkimusperustaiset varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit, jotka kuvaavat, millaista varhaiskasvatustoiminnan tulee olla, jotta se olisi laadukasta. Näiden laadun indikaattoreiden pohjalta Karvin on tarkoitus laatia varhaiskasvatuksen laatuksiterit ja toimittaa arvioivat mittarit.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on myös laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on kehittää varhaiskasvatukseen soveltuvaa tuen mallia, jonka kautta edistetään tuen yhdenmukaista toteuttamista ja lisätään tuen suunnitelmallisuutta. Hallitus aikoo myös pienentää yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7), mikä osaltaan parantaa lasten yksilöllistä tukemista. Henkilöstön mitoituksen muutos on valmisteilla opetus- ja kulttuuriministeriössä ja varhaiskasvatuksesta annetun asetuksen muutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2020.

Helsingissä 24.10.2019

Opetusministeri Li Andersson